

Mit kellett volna tenni?

avagy

Mit tett volna akkor, abban a helyzetben, ha egy csenádőr helyett Ön lett volna Ott?

/Nekrológ a csenádőrség ravatalánál./

Mit kellett volna tenni? Már egy fél évszázada keresem a kielégítő választ a kérdésre, mert a '45-ben kettészakadt világ minikét fele szögyesen ellentéte feleletet ad rá. Most, amikor egy filmet akarnak készíteni a csenádőrségről, rendezni szeretném gondolataimat arról, hogy miként maradt meg emlékeimben a testület.

Ezzel a visszaemlékezéssel tulajdonképpen tisztességgel temetni szeretném a csenádőrséget, nem dicsérni.

A megmaradt rökséget, a testület szellemét kifejező lényezet, pár évvel ezelőtt egy volt bajtársannak küldött levélben fogalmaztam meg. Emígyen szól a levél:

Kedves Barátom!

Közöttünk tér s idő feszül... Míg olvasom soraidat, egymást kergetve egyre gyűl ugyanabban ezernyi gondolat, mi árad felém a sorokból. Bennem még most oly komoly az érzés, mint hajdanán, mikor egy nemesveretű testület szelleme /a l'esprit du corps/ irányította életemet.

Közénk bár térs idő feszül, de egybefog az indítás. Járhatjuk utunkat egyedül, vagy kapcsolóhat annyi más minden utunkhoz társakul, leperreg rólunk. Marad a váz, a lényeg, mihez konokul, akarva?? akaratlanul?/ ragasszokunk. Hisz' mindenki annak a kornak gyermeke, melynek szellemét, hitét az anyatejjel szivta be magába, s az határozta meg, mi légy.

Közénk még tér s idő feszül, de gondunk, s célunk ugyanaz. Álszent hazugsággként ránk terül egy rágalom, mely elmaraszt, botor bosszú s nem igaz. Mert ki ne tudná jól, nagyon, hogy nincs állam e föld ölen, s nem létezhet hatalom, hol ne szabályozná Törvény a Rendet, mely egyetlen oltalom a káosz ellen. A törvény alap, min felépül a rend: egy hierarchia. E modell örök, mit nem kerülhet meg sem hit, sem eszme, sem politika. A törvény jó-e, rossz-e? Nem tudom. A kar nem tűnődhet el azon, miről a fej dolga dönteni. A kar tisztá a védelem, hogy ne érje a rendet sérelem, s aki a törvényt tiszteli, a karban oltalmát leli, ám ki a törvénnyel szemben áll, annak a kar mindig akadály.

Közénk most tér s idő feszül... Lezs-e még rá alkalom, hogy kezet fogjunk? Időnk repül. Sodródva zajos utakon szétszóratunk, de összetart téren és idők felett most is, mint valamikor, mi örökségünként itt maradt: egy jobbsorsra érdemes testület szelleme /a l'esprit du corps/ Vitézség! Hűség! Becsület!

Századunk háborúktól terhes éveiben a kényszerpályán sodródó hazánk csöppnyi hajójának vezetői úgy változtatták a politikai irányzatok oldalait, színeit, miként a hullámok sodorta hajó hanykódása közben hol a jobb, hol a bal oldalára dől. Valahányszor e dülönglésben oldalváltás következett be, a lengőmozgás törvényszerűségének megfelelően, az egyre gyorsuló lendület bőven sodort magával a lakosság különböző rétegeiből kiszakított csoportokat.

A csoportok tagjait attól függően tartották áldozatoknak, vagy elítélendő bűnösöknek, hogy kik és milyen oldalról szemléltek őket. Arról az oldalról-e, amelyikről indult, vagy amelyik felé lendült az inga.

Ilyen elsődleges csoport volt testületünk is a m.kir.csendőrség. Jogosan vetődhet fel a kérdés, van-e értelme egy fél évszázad után egy elmarasztalt bűnösnek mondott, megszüntetett, megbüntetett testületről egyáltalán szót ejteni? Ha mégis igen lenne a válasz, akkor talán az lehetne az indok, hogy a ma társadalmának azon tagjai, akik nem voltak részesei századunk csúfos éveinek, most egy fajta kíváncsisággal fordulnak a múlt valódi képének megismerése felé. Hissen az elmúlt 50 esztendő megmutatta, hogy nem várt olyan csodálatos jövő az országra, mint aminőt a hatalomra kívánczók ideológiája ígért. Vagy viáfélekiesen szólva nem volt olyan szép a mennyasszony, mint amilyenek a kommandálók dicsérték. Pedig az új vezetés mindent megtett, hogy megszabadítsa a népe az "elnyomás" minden terhétől, nem utolsósorban a "népnyúzó" csendőrségtől.

Am az sem lehetetlen, hogy mára ez, egy jól eladható téma lett.

Milyen is volt a csendőrség?

Természetesen mindenki olyan véleményt alakít ki róla, amelyet ismeretei, tapasztalatai és főként az uralkodó propaganda nyomán kialakítani képes volt. Mindenki véleményét csak tisztelettel tudomásul lehet venni, de elfogadni nem szükséges.

Megkísérlem én is, "sine ira et studio" hogy harag és elfo-gultság nélkül beszéljek a testületről, melynek 5 évnyi elő-képzés és tanulás után másfél évig tényleges szolgálatot teljesítő tagja voltam.

Szeretném bemutatni a testületet, hogy milyennek láttam én akkor, és milyennek maradt meg bennem, emlékeimben 50 év eseményei után is az a testület, melynek tagjaként leélni az életemet hivatásommal választottam fiatal fővel az érettségim után. Ismereteim, tapasztalataim alapján igyekszem a tényeket felsorolni.

A történészeknek módjuk, lehetőségük van arra, hogy az irat-tárak anyagai alapján megbízhatóan tárják fel azt, hogy hol, mikor, kik által mi történt. Am az időrendi felsorolás-ból hiányzik a miért úgy /?/ kérdésre adandó válasz. Hiányzik a történések időrendi leírásából az eseményekben szereplők indítékainak /belső és külső indítékoknak/ a megvilágítása, bemutatása. A tettekben csak a felszín látható, a meghatá-rozó körülmény nem.

A történészek is csak az egyéni gondolkodásmódjuk, nevelte-tésük alapján tudhatnak következtetni arra, hogy miért az történt, ami történt, és adatott-e vajon lehetőség arra, hogy ne úgy történjen meg, hanem lehetett volna-e más megoldást választani. Ugyancsak a következtetés lehetősége marad annak kiderítésére, hogy milyen következményeket vont volna maga után a cselekmény véprehajtásának elmaradása. /A "ha-t" nem ismeri a történetírás, de a valóságban a döntéshozónak fel-tétlenül számításba kell vennie ezt is./ Egy példát erre: Szombathelyi vezds. a katol-on történt kihallgatása alkal-mával arra a feltett kérdésre: "Ön szerint olcsón úszta meg Magyarország a háborút?" Ezt a választ adta: "Olcsóbban, mint-ha másként járt volna el." /Zinner Tibor és Róna Péter: "Szálasiék bálincsbén" I. kötet 243. oldal./

A történésekre vonatkozó: miért úgy/?kérdésre a belső és külső indítékokra, csak a történéseben szereplők adhatnának aránylag kielégíthető választ. Am ezeknél is figyelemmel kell lenni:

- a személyi tulajdonságokra,
- az akkori társadalomban elfoglalt helyzetükre,
- melyik harcoló féhez tartozónak valloták magukat,
- a szépitő vagy bosszuló szándékra,
- az idő múlásával együttjáró feledékenységre, nosztaégiára.

E rövid megemlékezés jobb megértése céljából feltétlenül szükségesnek látszik egy pár fogalom tisztázása, melyhez segítségül a Magyar Értelmező Kéziszótárt hívom.

Állam: 1./ Valamely országban a mindenkori uralkodó osztály legfőbb hatalmi szerve.

2./ Ország

Állambiztonsági: az állam biztonságán űrködő, az állam védelmét szolgáló,

Közbiztonság: az élet- és vagyonbiztonságnak a / közállapottoktól függő/ megvalósulása.

Törvény: az államhatalom legfelsőbb szervétől alkotott jogszabály.

Az állam törvényekkel, hatóságai rendeletekkel szabályozzák az ország belső rendjét. Meghatározzák:

- a polgárok jogait, kötelességeit /alkotmány/
- a magánéletben, a gazdasági tevékenységek alkalmával kövendő szabályokat /Ptk./,
- az állam maga, illetve a polgárai védelme érdekében törvénybe foglalja azokat a tetteket, magatartási módokat, melyeket tilt, melyek elkövetése esetén, a törvényt sértőt a bíróságok felelősségre vonhatják /Btk./

Ez utóbbiakra vonatkozóan a törvény megnevezi a büntetés nagyságának határait is. A büntetési tétel nagyságától függetlenül vannak ún. "hivatalból üldözendő" bűncselekmények, melyek észlelése esetén a bűnüldöző szervek eljárni kötelesek. Ilyen esetekben az eljárás megindításának elmulasztása felelősségre vonást eredményez. Az állam a törvényeket kihirdeti, azaz az állampolgárok tudomására hozza. Lehetőséget adván nekik arra, hogy szabad elhatározásuk szerint döntsenek a cselekedetük megvalósításáról, vagy a meg nem tételéről.

Nép: 1./ Nagyobb emberi közösség, melyet a közös nyelv, a /részben/ közös eredet és a közös hagyományok fűznek össze.

3./ Valaminek a lakossága.

Ez utóbbi értelmezés szerint benne van minden polgár, aki az állam területén lakik, akár megsértette-e a törvényt, akár nem. Itt találkozunk az első kettősséggel, mely a közbiztonsági szervek tevékenységének vizsgálatánál bő teret ad a szubjektív vélemények kialakítására. /Még lesz egy pár./ Abban az esetben, ha a közbiztonsági szolgálatot teljesítő fellép egy törvényt sértővel szemben, egy kis csalafinta gondolkozással könnyen mondható, hogy magatartása, eljárása "népellenes", hiszen a törvényt sértő is a néphez tartozik. Különösen lehet ezt a gondolkodásmódot alkalmazni akkor, ha a törvényt sértést csoport követi el.

Próbáljuk meg felbontani ezt a látszólagos ellentmondást. Van tehát a "NÉP", az állampolgárok sokasága, melynek védelme érdekében törvényeket hoznak. A "nép"-ben mindig akad olyan: egyed, akadnak egyedek, csoportok, melyek a törvény által tiltott cselekedeteiket követnek el. Cselekedeteikkel polgártársaik - kik szintén a "nép"-hez tartoznak - biztonságát veszélyeztetik. Ha a biztonsági szervek ilyen esetekben

fellépnék, akkor a nép passzív, végtelen részét védik azzal az agresszív csoporttal szemben, melynek magatartása sérti a törvényt. /Törvénynek az akkori államhatalom legfelsőbb szerve által alkotott jogszabályt kell érvényesnek tekinteni./ Ilyen esetekben csak az ilyen-olyan ideológiájú elkötelezettség alapján lehet az eljárást "népellenesnek" minősíteni. A nép melyik csoportja a nagyobb, a támadó vagy a támadott, a nép elkülönülő csoportjainak összeütközéséből, melyik marad felül, és melyik lesz a vesztes, az a biztonsági szervek hozzáállását nem befolyásolhatja, mert ha a senlegességét nem őrzi meg, akkor az eljárásának erkölcsi alapja dől meg. Ha pedig a hatályos törvényekkel rendelnek megfelelő állapotot nem biztosítja, akkor feladatát nem teljesíti, amiért még bünvádi is felelősségre vonható. Ezek után a kissé hosszúra nyúlt, de el nem hagyható bevezetés után, megkíséreltem, hogy emlékeim, ismereteim, tapasztalataim felhasználásával tárgyilagos képet nyújtsak a testületünkről. Bár szolgálati éveim száma /másfél év/ nagyon kevés a testület 64 év és 1 hónapnyi működési idejéhez, de ma már nem sokan vannak életben, akik ennél hosszabb szolgálati idővel rendelkeznek.

A csendőrség szabatos megnevezése: "A csendőrség katonailag szervezett fegyveres őrtestület. A honvédség szolgálati ága volt."

Feladata volt, a csendőreskü előírása szerint a közcsend és a közrend felett való őrködés, annak biztosítása, az állam saját maga és polgárai védelmére hozott törvények és rendeletek illetékességi területén való ellenőrzése és betartatása. A csendőrség illetékessége kiterjedt az ország egész területére, kivéve a városok közigazgatási területeit, melyek a rendőrség illetékessége alá tartoztak.

A csendőrség szolgálatában meghatározó volt, hogy:

- a csendőrség nem volt hatóság;
- a törvénytértések felett ítélkezési jog nem illette meg;
- kötelessége volt a felderített törvénytértések esetén a Btk. 6-aiban rögzített tényálladási elemek maradéktalan, hitehírdemlően bizonyított felsorolása. Más szóval a feljelentések elkészítése volt. A feljelentéseket a megfelelő hatóságokhoz időben köteles volt eljuttatni.

A csendőrség és a polgári hatóságok közötti kapcsolatról tudni kell, hogy a polgári hatóságok igényeit a törvények és a rendeletek előírása szerint a testület megfelelő egysége teljesíteni tartozott, de a teljesítésre vonatkozó parancsot csendőregységnek csak csendőrtiszti parancsnokság adhatta. Kivételt képeztek ebből a szempontból a bíróságok, melyek egy bünvádi eljárással kapcsolatban, esetégesen pótnyomozás elvégzésére szólíthatták fel közvetlenül az őrsöket. /Az ilyen pótnyomozásra való felhívás nem vált az őrs munkájának dicséretére./

Itt találkozunk a második kettősséggel: főként polgári ügyekben katonai gondolkodásmód szerint kellett eljárni. Ugyanis: a csendőrség szervezeteleg, fegyverileg, kiképzésileg személyi ügyek szempontjából a m. kir. honv. min. 2o. /csendőrségi/ osztályához tartozott; feladatainak végzése szempontjából a polgári hatóságokhoz kapcsolódott, a m.kir. belügymin. VI/b. /csendőrségi szolgálati/ osztály irányítása alatt. A honvédséghez való tartozás tette lehetővé, hogy a csendőrség katonákkal szemben is felléphetett, valamint azt, hogy a csendőrök felelősségre vonása, bünvádi felelősségre vonása a hadbírószághoz tartozott. /Csak a megszüntetésével tettek át minden csendőrügyet a belügymin.-hez 1945 márciusában./

A csendőrség kezdetének idejéről nem sok ismerettel rendelkezem. Egyrészt azért, mert túl messze esett a mi szolgálati időnkől, másrészt azért is, mert az 1921-es békevel lezárult az un. K.u.K. időszak. /Erről az időszakról dr. Rektor Béla volt cső.szds. könyve "A csendőrség oknyomozó története" bő és hiteles tájékoztatást ad./
Félszázévtől a m.kir. csendőrség közvetlen elődje a Bach császárság volt, melyet I. Ferenc József, aki akkor még nem volt megkoronázott magyar király, az 1949-es szabadságharc leverése után a "rebellis" magyarok elnyomása céljából hozott az országba. Tőlük örököltük a császárvadász kalapot. A kiegyezés után, az 1881.febr.14-i királyi pátenst lett a m.kir. csendőrség alapító oklevele. Még jó sokáig érezhető volt a K.U.K. elődök szelleme, mert hiszen honnan vehette volna át a tapasztalatokat, a szakmai ismereteket, a csendőrséget, a tiszteket a m.kir. csendőrség, mint az elődjétől. De az 1920-30-as évek során már csak a kakastollas vadászkalap emlékeztetett az elődökre. Egy számottevő eseményről van tudomásom. Az 1919-es forradalom idején Pery Oszkárt, a csendőrség akkori felügyelőjét és két másik csendőr ezredest még Romanelli ezds. sem tudta kimenteni a lenin-fiúk kezei közül. A három tisztet összeesküvéssel vádolva, a kikérdezés folyamán megölték.

Ha a két háború közötti időszak m.kir. csendőrségét megismerni kívánjuk, akkor előbb meg kell ismerkedni azzal a három pillérrel amelyen ez a testület nyugodott. Ezek:

- A csendőreskü, mely belépő fogadalom volt, az elkötelezettség követelményeit írta elő;
- A csendőr-tizparancsolat, a testület szellemét kifejező hármas jelszó, melyek a testület erkölcsi kívánalmait tartalmazzák;
- A Szut-ot, a Szolgálati Utasítást, mely a szolgálati feladatokat, azok végrehajtásánál betartandó előírásokat foglalja össze.

1./ A csendőreskü.

En .... ünnepélyesen esküszöm a Mindenható Istenre, hogy Főméltóságú vitéz Nagybányai Horthy Miklós, mint Magyarország Törvényes megválasztott kormányzója, a Magyar Alkotmány és Hazánk Szentelt törvényei iránt, hűséggel és hódolattal viseltetem. Esküszöm, hogy kötelességeimet, mint Magyar Királyi Csendőr/tiszt/ a község és a közbiztonság szolgálatában az idevonatkozó utasítások szerint, mint katona pedig a haditörvények és szabályok szerint mindenkor és mindenben teljesítem. Haza és Nemzetellenes, vagy olyan irányzat szolgálatába, amely a hadsereg vagy a csendőrség fegyelmét aláásni igyekszik, nem lépek, semmiféle titkos társulatnak nem vagyok és nem leszek tagja. Minden körülmények között csakis a szolgálat, a Kormányzó és az Állam javát mozdítom elő. A Törvények, Előljáróim és Feljebbvalóim parancsainak és meghagyásainak készséggel engedelmeskedem, és a szolgálati titkot hiven megőrzöm. Isten engem úgy segítjen! Amen!

2./ A csendőr-tizparancsolat.

1. Megméltózzunk arról, amivel Istennek tartozol!
2. En vagyok a te Hazád: Nagy-Magyarország!
3. Hűséged, Becsületed, Vitézséged nem eladó!
4. Légy erkölcsös, józanéletű, engedelmes!

5. Tiszteld előljárodát, mint Atyádat, szeresd bajtársaidat, mint tenmagadat!
6. Tanulj és tudj! A tudás második fegyvered!
7. Védj a másét, a magadét ne pazarold!
8. Műgöttesd a törvényt, előtted is az legyen!
9. Igaztalanul ne vádolj! Fegyvered ártatlant ne bántson!
10. A család szentély, ha magának nincs, örsödben stb. megtalálod!

/ vitéz Kemerey Márton altbgy.
 a Csendőrség Felügyelője
 1939.VIII.1-1942.XI.15./

A testület szellemét kifejező követelmény hármas jelszava:

Végezd a munkádat ----- hiven,
 Élj -----becsülettel,
 Állj meg a helyedet vitézzül.

Hiven! Becsülettel! Vitézzül! E hármas jelszó minden örsön, minien parancsnokságon jól látható helyen szerepelt, hogy ne tévessze senki soha szem elől.

Azt hiszem a fentiekhez nem szükséges magyarázat. Aki előlvassa, döntse el maga, hogy ilyen elvek gyakorlati megvalósításával, a kiképzés során a csendőrséghez kerülőket, milyen gondolkozásmódra nevelhette a testület. Bár a csendőrség tagjai is éppen olyan emberek voltak, mint bármely más területen dolgozó férfi, csak a velük szemben támasztott követelmény mércéjét magasra tették. Nem elérhetetlenül magasra, de kellő igyekezett szükségeltetett annak eléréséhez. Az elkövetett hibákat, észrevett hiányosságokat pedig szorosán követte a kérdőre vonás.

- 3./ A SZUT. A Szolgálati Utasítás a csendőrség kátéja volt. Részletesen és tételenen megfogalmazta, felsorolta mindazokat az utasításokat, szabályokat, magatartási formákat, eljárási módokat, melyek a csendőrségi szolgálat folyamán
- a testület szervezeti felépítésével, az egységek feladataival, függőségi viszonyaival, ezekből adódó jogokkal
  - és kötelezettségekkel, felelősségekkel;
  - a laktanyák renjével /elhelyezési és időrendjével/;
  - a kiképzéssel, oktatással;
  - a közbiztonsági szolgálattal, a szolgálat idején tanusítandó, illetve tanusítható /jogos illetve köteles/ magatartással;
  - az ellenőrzésekkel, a szemlékkel;
  - a külső hivatalokkal /katonai parancsnokságok, polgári hivatalok/ való kapcsolatban felmerülhettek.

A csendőrségnél érvényes ügyviteli rendet, az iratok formai-
 ságát a CSÜSZ. /a csendőrségi ügyviteli szabályzat/ határozta meg.

Kik kerülhettek és hogyan a csendőrséghez?

A csendőrség illetékességi területe a vidék volt. Jó érzékel tehát zömmel falusi fiatalokból, katonaságot megjárt, ott valamilyen renfokozatot elért fiatalokból igyekezett a testület állományát feltölteni. A jelöltek iskolai végzettsége általában a középiskola 4 osztályáig terjedt.

Az előzetes otthoni környezettanulmány után, a büntetlen előélet feltételeinek is megfelelő talpraesett fiatalember valamelyik örsre került próbacsendőrnek.

Ettől az időtől kezdve a próbacsendőrnek parancsnokai irányítása és felügyelete mellett, állandó tanulási kötelezettsége volt, egészen addig, míg örsparancsnok nem lett. Am, mint örsparancsnok sem szakadhatott el a tanulástól, mert ebben a beosztásban neki kellett oktatnia a beosztott fiatalabb csendőröket.

Az őrskön folyó katonai gyakorlatozás és elméleti oktatás a szakaszparancsnokok és a szárny állandó jellegű ellenőrzése mellett történt. Minden hónapban a szárnyra fel kellett küldeni a tárgyhavi írásbeli feladatokat, a feljelentések másolatait, a szolgálati havifüzetet, a járőrlapokat. Az oktatási témák megfelelték a csendőrszolgálatban tanultaknak: katonai gyakorlatok, Szut., Btk., Csűsz., nyomozástani ismeretek, írás, jelentések fogalmazása, számtani feladatok, a lovasőrskön a lovaglás oktatása volt.

A Szut-ban felmerült tevékenységek közül az állampolgárokat valószínűleg a járőrszolgálat érdekeltette a legjobban, hiszen ilyenkor került legtöbbször kapcsolatba a csendőrséggel. Különös figyelmet fordíthatott a polgár - a nép tagja - akkor a csendőrök magatartására, amikor éppen az ő viselkedése került a járőr figyelmébe.

Az őrskön a járőrszolgálatot az őrparancsnok vezényelte, irányította, ellenőrizte. A szolgálat vezénylésének elve az volt, hogy az őr területének minden részén minél gyakrabban jelenjen meg járőr. A kiírásnál arra kellett törekedni, hogy a szolgálati terhelés lehetőleg egyenlő arányban érintse az őr beosztottjait.

A szolgálati beosztást, annak végrehajtását, az őrparancsnok irányítási, ellenőrzési tevékenységét a szárnyparancsnokság folyamatosan ellenőrizte.

A járőr szolgálata idején a kijelölt útvonalán figyelemmel kellett kísérje az ott folyó életet, az útvonalától csak nyomós ok estén térhetett el. Az okot írásban a járőrlapon rögzíteni kellett. Volt olyan járőrszolgálat, melyet egy meghatározott céllal küldtek ki. Törvénytörő események észlelésekor a járőrnek intézkednie cselekednie kellett. Mikor volt joga saját döntése alapján az eljáráshoz, vagy mikor, milyen esetekben kellett kötelezően fellépnie, azt a Szut. pontosan előírta. A kötelezően előírt fellépés elmulasztása felelősségre vonást eredményezett. Tévedés még véletlenül se fordulhasson elő, azért volt az idevonatkozó ismeretek állandó oktatása az őrskön, az iskolákban, a szolgálat egész folyamán.

A csendőrszolgálat katonai szempontból, mindig éles helyzetben teljesítette feladatát. Elindulásakor nem tudhatta előre, hogy milyen esetekkel találkozhat. A fellépésekor csak magára, tudására és járőrtársa segítségére támaszkodhatott. Viszont eljárása alkalmával tanúsított magatartása mind a polgárok, mind az előjárói előtt bírálat, szóbeszéd tárgyát képezte. Ugy kellett cselekednie, hogy a feladatát sikeresen megoldja, az emberek ne találjanak benne kifogásolni valót, az ellenőrzés helyeselje. /Ami így együttesen nem is volt olyan könnyű dolog./ Ennek érdekében történt az egy életen át tartó gyakorlás, tanulás, ellenőrzés. Ez a rendszeresség biztosította azt, hogy a csendőrszolgálatra nagy általánosságban, de részleteiben sem az önkényeskedés, sem a részrehajlás nem volt jellemző. A csendőr egyformán járt el akkor is, ha a sarki kocsmáros, akkor is ha bíró volt a sértett vagy a gyanúsított.

Szolgálata idején a járőr felelősséggel tartozott az útvonalhoz tartozó terület közbiztonságáért. Az őrparancsnok az őr, a szárny és így tovább felfelé minden parancsnok a parancsnoksága alá eső terület közbiztonságáért szolgálat teljes időtartama alatt felelősséggel tartozott.

Ennek a felelősségnek a parancsnokok csak úgy felelhetek meg, hogy beosztottaikat oktatták, gyakorlatoztatták, szolgálatukat folyamatosan ellenőrizték, problémáikat megbeszélték.

Ezt a célt szolgálták a szemlék, /abejelentett és meglepő szemlék/, az Őrsükön készült feljelentések másolatainak elbírálása. A feljelentés másolataira ráírt megállapítások az ellenőrzött fogalmazványokkal együtt visszakerültek az Őrsükre.

A tv nézők nagy étdeklődéssel nézik a "mesterdetektivek" /Colombo, Derrick stb./ bravúros nyomozásait. Kétségteljesen elismerésre méltó egy bűncselekmény bravúros kiderítése, de ne feledjük el, hogy ez csak "eső után kőpöngész". A közbiztonsági szolgálat első és legfontosabb feladata a bűncselekmények elkövetésének megelőzése, a prevenció. Az állampolgár érezze azt, hogy biztonságban van, hogy nem lesz bűncselekmény sértettje, pláne áldozata. Amiért a csendőrség munkájáról, szolgálatáról elismerőleg lehet nyilatkozni, az éppen azért van, mert ezt a prevenciót, bűnmegelőzést 64 éves szolgálata alatt aránylag jól oldotta meg.

/Boriska, vagy Mari néni éjjel tíz órakor is bátran mehetett át a szomszéd tanyára, minden valószínűség szerint onnan ugyanúgy tért vissza, mint ahogyan átment, mert mindenki tudatában ott volt: a csendőrök bármikor, bárhol megjelenhetnek. A tömeges összefüvetek probléma-mentes megoldásának is biztosítéka volt a "tiszthelyettes urak" jelenléte. A faluban a "janik" is féket tettek elszántságukra, ha a járőrnek csak a hire jött meg./

A prevenció megvalósításánál, a Bűncselekmények kiderítésénél nagy szerephez jutott a "bizalmi hálózat". /Ez nem hasonlítható össze a '45 év utáni évek"bizalmijával" vagy pláne a III/III-okkal./

Minden Őrsparancsnok nagy figyelmet fordított arra, hogy az Őrsére helyezett csendőr az Őrsterület helyi és személyi viszonyaival mielőbb teljesen tisztába jöjjön. Ismerje meg az Őrs jellemző pontjait, helyeit, személyeit. Nevezetesen, hol található a hatóságok, egyéb hivatalos helyek, a jegyző, az orvos, a bíró és az ismertebb emberek lakása. De éppen így kellett ismernie a "rosszhírű" helyeket is: a nehezen fékezhető embereket szintén. Mielőbb meg kellett ismernie személyesen is a hivatali embereket, de kívánatos volt, hogy az Őrs területén minél több embert ismerjen személyesen. A helyi helyi és a személyi ismeretek teljessége úgy alakult ki, hogy egy tapasztalt járőrvezető a járőrtársát szolgálataik alatt ezekkel megismertette. Mivel a csendőr ugyanabból a rétegből került ki, mint a vidéki lakosság, hamar kapcsolatot tudott teremteni, és szót tudott érteni az emberekkel. Idővel az a kapcsolat egyes személyekkel elmélyült, bizalmasabbá vált, és így a csendőr a falu mindennapi eseményeiről jól tájékoztatottá vált. /A falusi ember megfigyelőkészsége, következtetése igen figyelemre méltó./ A csendőr a hozzá bizalommal viseltető emberek révén megbízható hírforrásra tett szert. Ezeket az embereket nevezték "bizalmi egyéneknek". A bizalmi egyén a csendőr személyes ismerőse volt. A kapcsolatról lehet, hogy még az Őrsparancsnok sem tudott. Mivel minden csendőrnek volt bizalmija, így kialakult egy "bizalmi hálózat", mely nem pénzben vett információt jelentett, hanem emberi bizalmas kapcsolat alapján szerzett tájékoztatást. A járőr szolgálata idején beszédbe elegyedett az emberekkel, és így is sok hasznos ismeret birtokába juthatott. Segítette a prevenció kialakulását az akkori időben még létező közszellem is, melyben a "tisztelet elve" jelentős helyet foglalt el. Tisztelték az időseket, a hivatali személyeket. Am ez egyben visszahúzódiást is jelentett, mert nem szívesen kerültek kapcsolatba a "hivatallal". Minden csendőrnek meg

kellott találnia azt a hangnemet, mellyel a tisztelet fenn-tartása mellett apolgárok bizalmát elnyerhette. Minél sikeresebben valósult meg ez a bizalmas kapcsolat, a csendőr annál tájékozottabb lett az őrs területének minden-napi eseményeiről.

A csendőr tizparancsolat: 10./ "A család szentély, ha magad-nak nincs, az Őr Üdben megtalálható."

A felvétel után a próbacsendőr egyúrsra került. Egy zárt, a csendőrségre jellemzően rendezett közösségbe, mely önálló épületben, az Őrslaktanyában helyezkedett el. Az épület a falu jelentős épületei közé tartozott. Az épületet vagy ere-detileg erre a célra építették, vagy egy megfelelő házat alakították át erre a célra. Az Őrslaktanya: főépületből /benne: iroda, hálóterem, oktatóterem, étkező, mosdó, konyha, éléskamra, mellékhelyiségek/ melléképületekből / istálló, ólak, garázs, raktárak stb./ és gyümölcsöskertből állt.

Ha az épület kellően nagy volt, akkor az Őrsparancsnok csa-ládjával együtt az Őrslaktanya egy különálló részében lakott. Ha erre lehetőség nem volt, akkor neki is, mint a többi nőc sendőrnek, az Őrslaktanyán kívül volt a lakása.

Az Őrsök létszáma az Őrsterület nagyságától függően 10-20 fő körül mozgott, de akadt ettől eltérően lényegesen keve-sebb és nagyobb létszámú Őrs is.

Az Őrs nőtlen tagjai az Őrslaktanyában, laktanyaszerű el-helyezésben, meghatározott időrend szerint élték napjaikat. A nőc sendőrök a foglalkozások kezdetétől a napirendben elő-írt ideig az Őrsön voltak kötelesek tartózkodni. A nőtlen csendőrök a napi foglalkozások után idejükkel szabadon ren-delkeztek.

A járőr kivезénylése független volt a napirendtől.

Az Őrsön naposzolgálatot kellett tartani.

Az Őrsirodában, a helyiségekben minden Őrsre egyaránt érvé-nyes, kötelezően előírt rend volt érvényben. Mindennek meg-volt a rendeltetésének megfelelően célszerű helye. Ez lénye-gesen megkönnyítette az áthelyezett csendőrnek az új Őrs életébe való beilleszkedését.

A próbacsendőr tehát egy nem nagylétszámú bajtársi közösség-be került, hol a rendfokozatok egy egészeséges távolságtar-tást, de a közösen végzett munkák, gyakorlatok, a tanulás, az azonos rendeltetés, a járőrözés közös felelőssége, sze-mélyes bajtársi kapcsolatok kialakítására kedvező helyzetet eredményezhettek az Őrs tagjai között.

En szolgálati időm alatt éles személyi összeütközésről, el-lentétről nem hallottam. /Viszont nem zárható ki kategóri-kusan, a minden emberi közösségben felmerülő ellentétek elő-fordulása./

Egyik Amerikában élő volt bajtársan említette, hogy tud olyan esetről amikor az egyik csendőr a nehezebb sorsú volt baj-társát ezer dollárral ajándékozta meg. Évtizedekkel azelőtt szolgáltak egy Őrsön. Egyébként is a külföldön élő volt csen-dőrök segítik a nehezebb sorban élő csendőrtársaikat és azok családját.

Az Őrsök önállóak voltak. Önálló gazdálkodást folytattak egy "gazdálkodást vezető" csendőr irányításával. Különböző haszonállatok tartása, a konyhakert célszerű megművelése nagyban segítette a takarékos, de jó ellátást.

Az ellátásért a csendőrök meghatározott térítést adtak. Sem előljáró, sem az ellenőrzést végző személy ingyen étkezést nem fogadhatott el az Őrstől. /A z ingyen ellátás elfogadása elképzelhetetlen volt, ha mégis megtörtént, fegyelmi büntetéssel járt. Próbaszolgálatom alatt még térítés ellenére sem étkezhettem az Őrsön./ Ha egy tiszt egénybe vett az Őrsön étkeztetést, akkor a kétszeres összeget kellett fizetnie annak, amit egy csendőr fizetett.

Az Őrsparancsnok egyénisége, rátermettsége meghatározó szerepet játszott az Őrs életében, szolgálatvitelében, a fiatalabb csendőrök gondolkodásmódjának, viselkedésének kialakításában. A próbacsendőrt nem csak kiképezték katonailag, oktatták a csendőrszolgálat ellátására, hanem életvitelének kialakításában is segítették. Az irányelveket a csendőr tizparancsolat adta meg.

A csendőrök a szolgálatot a saját ruhájukban látták el. Ezért a szükséges ruházat idő eni beszerzésére fordítandó figyelmet, de a fizetésükkel való célszerű és takarékos gazdálkodást is figyelemmel kísérték az Őrsparancsnokok, de az ellenőrzést végző más parancsnokok is. /7. # Védj a másét, a magadét ne pazarold! /

Az Őrsparancsnokok figyelme kiterjedt arra is, hogy a nőtlen csendőrök szabadidejüket hol, kikkel, hogyan töltik el. A falukis hely, hamar meg lehetett tudni mindenkiről, minent.

Az Őrsparancsnokság a testület legkisebb egysége, parancsnoksága volt, de a csendőrszolgálat lényege:

- az esküvel fogadott közcsend és közrend felett való őrködés;
- az állam és a polgárok biztonságának védelme;
- a közbiztonsági szolgálat ellátása;
- a bűncselekmények elkövetésének megelőzése, a prevenció, az Őrsökön szolgálatot teljesítő csendőrök, csendőrtiszt-helyettesek járőrtevékenysége folytán valósult meg.

Minden más parancsnokság tevékenysége: a szervezést, az irányítást, a kiképzést, az ellenőrzést foganatosító parancsnokságok munkája azt a célt szolgálta, hogy az Őrsökre olyan kiképzett csendőrök kerüljenek, akik a közbiztonsági szolgálat feladatait, követelményeit önállóan, a lehető legeredményesebb, a csendőrség szellemének megfelelően tudják el látni.

A közigazgatási területeken szolgálatot teljesítő Őrsöket:

- területi Őrsöknek nevezték. /Lehettek gyalogos- lovas- vagy vegyesőrsök./

A területi Őrsökön kívül voltak még:

- közlekedési Őrsök;
- híradóőrsök;
- repülőtéri Őrsök: /ezek az Őrsök a csendőr közlekedési és híradó osztályparancsnokság alárendeltségében voltak./
- vasúti Őrsök, melyek a vasúti szárnyhoz tartozva a csendőrség központi nyomozó parancsnokságnak voltak alárendelve.

A Balatonnál fürdőidény alatt időlegesen felállított Őrsök teljesítettk szolgálatot.

Időlegesen teljesítettk szolgálatot a gödöllői és a kenderesi külbiztosítványok, melyeknek feladata a Kormányzó úr és családjának biztosítása volt, azok otttartózkodásuk idején.

/6/ Tanulj és tudj! A tudás második feyvered./

Az őrskön szolgálatot teljesítő csendőrök meghatározott idő után csendőriskolákra kerültek. Sorrendben: járőrtársi, járőrvezetői, őrsparancsnokképző iskolákra.

Az iskolák feladata az volt, hogy a különböző szolgálati feladatok ellátására elméletileg és gyakorlatilag kiképez-zék a hallgatókat. Az iskolaparancsnok irányítása alatt ok-tatótisztek és segédoktató tiszthelyettesek a központ által kiadott oktatási tervek szerint végezték a kiképzést.

Az iskolák célja az volt, hogy egységes, a csendőrségre jellemző gondolkodásmódot, magatartást, feyvelmet, tudást alakítson ki a hallgatókban. Az oktatási idő alatt a csend-őrök elméletileg is és gyakorlatilag is megismerték, be-gyakorolták a szolgálat folyamán előadható helyzeteket, hogy visszakerülvén az őrskre a szolgálatuk teljesítésekor a megfelelő fellépést, eljárást bizonytalankodás nélkül, határozottan és eredményesen hajtsák végre.

A csendőriskolák sikeres elvégzése a magasabb rendfokozatba való előléptetés feltétele volt.

Az iskolák közül a M. Kir. nagyváradai csendőriskola parancs-nokság a csendőrfelügyelőség közvetlen alárendeltségében volt. A nyomozóiskola a központi nyomozó parancsnoksághoz tartozott. A I. ker-hez tartozott a kiskunhalasi lovas tanosztály, a III. ker-hez az őrsparancsnokképző iskola. A többi gyalog tanalosztályok a területileg illetékes cső.osztályok alá-rendeltségében voltak.

A '43-'44-es években a besorozási kort elért fiatalokat már a csendőrséghez is besorozhatták. Ezekből a "sorcsendőrökből" alakultak a sorcsendőr-alakulatok, hol a sorkötelesek nem-csak katonai alapképzésben részesültek, hanem a csendőr-szolgálat alapadataival is megismerkedtek. Az ilyen ala-kulatok közé tartoztak: a sorcsendőralosztályok az osztály-parancsnokságok alárendeltségében, valamint a galántai csendőrzászlóalj / I., II., III. zlj./ a felügyelőség alárendeltségében.

Hogyan lehetett egy őrskön szolgálatot teljesítő csendőrből nyomozó csendőr?

Az őrskön készült feljelentések fogalmazványainak elolvasá-sa során, az előforduló esetek megoldásai alapján hamar ész-re lehetett venni, hogy kinek milyen érzéke van az ügyek kiderítéséhez. Bizalmijai révén, ki milyen eredményt tudott elérni. Így kialakult az őrskön egy vélemény a csendőrökről, melyet az őrsparancsnok a szárnynak jelentett. Majd szemlék alkalmával, a szakaszparancsnokkal folytatott beszélgetések következményeként az ilyen adottságú ügyes csendőrt a járőr-vezetői iskola elvégzése után, a nyomozóparancsnokságok lét-számigényének megfelelően nyomozóiskolára külték. A nyomozó-iskola elvégzése után a csendőr valamelyik nyomozóosztály állományába került, holy aszakirányú további tanulás és az idősebb nyomozók segítségével, azok tapasztalatainak átvé-telével fejlődött tovább.

A nyomozóosztályok a központi nyomozó parancsnokság irá-nyítása mellett a csendőrkerületek alárendeltségében végezték munkájukat. Végeredményben minden csendőr nyomozott, hiszen a bűnesetek kiderítéséhez erre van szükség, de a nagyobb, súlyosabb esetek kiderítéséhez nemcsak speciális műszaki fel-szereltség, hanem elmélyültebb elméleti és gyakorlati fel-készültségre is szükség van /nyomrögzítés, fényképezés, stb./.

A nyomozók munkáját természetesen a helyi ismeretekkel rendelkező területi őrök is segítették.

A nyomozósotályok végezték a politikai bűnügyek felelősségének kiderítését. Megfigyelést és nyiltnyomozást végeztek mind a jobb, mint a baloldali pártok esetében. Ilyenirányú nyomozások elvégzéséhez a következő feltételeknek kellett megvalósulniuk:

- a párt be kellett, hogy tiltva legyen; /illegalitás feltétele/
- a törvény által tiltott szerveződést,
- ehhez kapcsolódóan egyéb tiltott tevékenységet folytasson,
- esetleg más konkrét bűncselekményeket is kövessenek el a tagjai.

A csendőrtiszt nyomozati munkát nem végezhetett. Ezt az akkori tisztí állásfelmérésekkel nem tartották összeegyeztethetőnek. Ez a harmadik kettősség, amivel találkozunk. Ez a kettősség furcsának tűnhet, de ha figyelembe vesszük azt, hogy a csendőrtiszt is tanult "Dűnügyi Nyomozástant" /melyet csendőrtiszt irt/, valamint idősebb tisztársaitól, tiszt-helyettesektől szolgálata folyamán szerzett tapasztalatai révén ez a kettősség feloldódott. Viszont ez a látszólagos kettősség azt az elfogulatlan, a tényekre, a tényálladási elemekre való figyelmet biztosította, amely szükséges volt a részrehajlás nélküli irányításhoz.

A hivatásos csendőrtisztokat a katonai akadémiákon képezték ki. Az akadémiákon a tisztek honvédtiszti kiképzésben részesültek. Itt megjártatták el a vezetéshez szükséges elméletet és gyakorlatot. /A csendőrség a honvédség szolgálati ága volt./ Majd a honvédeskü és a csendőreskü letételét követő honvéd csapat szolgálat után a csendőrtiszti tanfolyamon szerezték meg a csendőrség feladatainak ellátásához szükséges ismereteket. /Szut., Btk., Csűsz., nyomozástan, törv. székli orvostan idevágó ismereteket./

Volt olyan időszak is, amikor a katonai akadémiákon is tanultak a csendőrséghez jelentkező hallgatók csendőrszaktantárgyakat. A csendőrtiszti tanfolyamokhoz szorosan kapcsolódott egy próbaszolgálati időszak, amikor is a tiszt a járőrökkel együtt teljesítve szolgálatot, a járőrszolgálat gyakorlati végrehajtását ismerte meg, az őrsirodában pedig az őrparancsnoktól az őr irányításának mikéntjéről tájékozódott.

A közbiztonsági szolgálat szorosan kapcsolódik a különböző polgári hatóságok működéséhez. Talán ezért alakult ki az a téves nézet, hogy a csendőrtisztnak jogi végzettséggel kell rendelkeznie. Ez így nem felel a valóságnak. Jogi végzettség nem volt követelménye annak, hogy valaki jól elláthassa a csendőrtiszti teendőket, feladatokat. Viszont erősítette ezt a látszatot, hogy '38 után, a területi nagybővítés éve után, a csendőrtiszti állományt kiegészítették főiskolai, egyetemi abszolutóriummal rendelkező tartalékos tisztekkel, akik között akadtak szép számmal jogi doktorátussal rendelkezők.

Tény az is, hogy a csendőrtiszti tanfolyamokon nagy súlyt helyeztek a Btk. tanítására, illetve a 8-ok tényálladási elemeinek ismertetésére. Ezek ismeretében tudhatta a tiszt ellenőrizni azt, hogy az őrökön készült feljelentések megfelelnek-e a bíróság által támasztott követelményeknek. A szárnyon ellenőrzött fogalmazványok az ellenőrzés ráírt megjegyzéseivel kerültek vissza az őrökre.

Mint minden egyenruhás szervezetnél, a csendőrségnél is beszélni kell a főlé-alárendeltségi, a parancsnok-beosztott, a tiszt-tiszthelyettesi viszonyról. A csendőreskü letétele alkalomával fogadtuk meg: "A Törvények, Előljáráim és feljebbvalóim parancsainak és meghagyásainak készséggel engedelmességekem." Ennek betartását a parancsnokok igen következetesen elvárták, megköv. telték. Az engedelmesség föltétlenül következményekkel járt. Ha valaki ma az íróasztalnál ülve, a liberális eszmék hatása alatt, nyíltan szólva, túl szigorúnak találja ezt a gyakorlatot, az gondoljon arra, hogy az Őrs, a járőr egyedül, távol minden figyelemtől, a "törvény képviselőjeként", bizony elég nagy kísértésnek volt kitéve ahhoz, hogy ne csak éljen, de talán visszajeljen a lehetőségével. /Hiszen mindannyian emberi tulajdonságokkal rendelkezők elég nagy kísértést jelenthet az utasítások edésének lehetősége./ Ilyen helyzetekben volt fék a felelősségre vonástól való idegenkedés. A fegyelmi büntetés rontotta a csendőr minősítését, és ez kihatott az egész pályafutására.

Az, hogy egy tiszt helyettes, de egy tiszt is feljebbvalójának, parancsnokának őszintén vagy csak kényszerből engedelmességet, az lényegesen a parancsnok és a beosztott egyéni tulajdonságainak, egymáshoz való viszonyuknak függvénye volt. De ebben a viszonylatban a parancsnok magatartása meghatározó szerepet játszott. A parancsnok legfőbb feladata: a beosztottaitól való gondoskodás. Ez a gondoskodási kötelezettség ad jogot ahhoz, hogy az egész összhangjának megteremtése céljából irányíthassa a részeket. Megdöbbenéssel hallottam egyik utánam vezetett tiszttársamtól, hogy az akadémián nekik az egyik kiképzőtisztjük mondta: "A csendőrtiszt helyettesek alig várják, hogy atisztekbe törülhessék a csizmájukat." Nem ismerem a helyzetet, de sajnálom azt a tisztet, aki ilyen benyomást hoz szolgálatából. Ezt a benyomást meg általánosítani szerintem felelőtlenség. Feltétlenül kell saját tapasztalataimról is beszélni, hogy az ellenkezőjéről is mutassak be példát. Én ilyen magatartással szolgálatom alatt nem találkoztam. Elég fiatalon kerültem tiszt szolgálatba, az őrsparancsnokok éveik számát tekintve apám lehettek volna. Mégis, nekem semmi problémám nem volt a csendőrtiszt helyettesekkel. Sőt, csak kellemes emlékekkel tudok visszaemlékezni rájuk. Különösen egyik tiszt helyettesre.

Fár példát hát rövid szolgálati időmből. A szárny, ahová kerültem, állomáshelyén lovasőrs volt. Adódott, hogy az egyik ló kólikás lett. Kijött az állatorvos, hogy beöntést adjon a lónak. Természetesen én is elmentem megnézni a műveletet. A lóállással szemben álltam meg, hogy jól lássak mindent. Gumicsövön töltötték a ló végbelébe a langyos vizet. Már a vége felé járt a kezelés, amikor hozzám lépett a szakasparancsnok, megfogta a karomat, és odébb húzott, mondván: "Nem jó helyen áll hadnagy úr. Ha kihúzzák a gumicsövet, a bél minden tartalma a szemközti falra fog vágódni." El lehet képzelni, hogyan néctem volna ki a sikeres gyógykúra után, és milyen derűtséget válthatott volna ki, hogy a fiatal tisztet le.... a ló. Ettől mentett meg az alhadnagy.

Már a harmadik vagy negyedik szemlémet tartottam az Őrsökön. Az egyik Őrsön Btk. oktatás volt. Feltettem a szokásos kérdést: Van-e valakinek kérdezni-valója? És volt. Egymás után jöttek a kérdések: "Mi van akkor, ha...? Hogyan kell értelmezni...? stb., stb. És én szorgalmasan válaszoltam,

addig, amíg rá nem döbentem, hogy mind olyan kérdéseket tesznek fel, mikre a választ a kérdezők már jól tudják. Eszrevételemet ki is fejeztem mondván, maguk jobban tudják a választ, mint én. Az egyik őrmester válaszolt: "hadnagy úr alázatosan nekünk is kell tájékozódniunk." Ezek után soha nem mentem ki úgy az őrsőkre, hogy előbb ne tájékozódjam a soron levő oktatási anyagról, és abból alaposan fel ne készüljek.

A nyomozóknál is találkoztam jó pár olyan tiszthelyetessel, akiknek szakmai ismeretük, magatartásuk mély benyomást tett rúm.

A börtönben találkoztam olyan csendőrökkel, akik ugyanannál a szárnynál szolgáltak, mint ahol én. Az egyik annak a szobának volt a szobagazdája, amelyikben csak tisztek voltak. A volt csendőr-alhadnagy reneszen viselkedett, pedig lett volna módja, hogy kellemetlenkedjék a tiszteknek. Engem megismert, néha váltottunk egy pár szót. Bonyi volt a kapcsolatunk. Egy másik volt bajtársam, kivel szintén egy szárnynál szolgáltunk a "fonóban" társaul fogadott, együtt dolgoztunk, és annyi arról fogásra megtanított, melyekkel könnyebbé tudtuk tenni napjainkat. Pedig jóval idősebb is volt, no meg törzsőrmester volt azelőtt.

Emlékeim alapján nekem az a véleményem, hogy a szolgálat gyakorlati része terén a tiszthelyettesek otthonosabban mozogtak, mint a tisztek. /Természetesen itt nem a próbacsendőrökre, nem az 1-2 éves gyakorlattal rendelkezőkre, hanem a 10-15 évnyi tapasztalattal bíró tiszthelyettesekre gondolok./ Végeredményben ez természetes is, hiszen ők egész életükben ezt csinálták, ez volt a feladatuk, és az elméletet is folyamatosan ismételték.

/Jól megérteti ezt egy általános példa. Egy mérnök kiváló versenyaútót képes tervezni, de nem biztos, hogy jobban tudná vezetni, mint egy autóversenyző, aki pedig megtervezni nem tudja az autót. Ám igaz az is, minél bonyolultabb egy gép munkája, annál fontosabb, hogy műszerezettség minden igényt kielégítsen, s a rendeltetésszerű működéstől eltérő legkisebb hibát is jelezze, és kiigazítására utasítást adjon, annak ellenére, hogy a gép munkáját elvégezni nem tudná./

Igy foglalnám össze a tiszt-tiszthelyettesek viszonyt: a tisztek voltak az agy, /az irányítás, a szervezés, az ellenőrzés szerve/, a tiszthelyettesek a sziv, a végtagok a cselekvés szervei. Szórosan összetartoztak, mert a parancsnok a csapat nélkül csak egy fickó, a csapat parancsnok nélkül: sokaság. Egyik sem mutathatott fel eredményt a másik nélkül, és ez összhang csak egy célt szolgált: az ország közbiztonságát. Mondhatnak erről utólag bármit is, 64 éven keresztül ez a közbiztonság létezett, mert a közbiztonsági szolgálat kielégítően működött.

Azt természetesnek tartom, hogy az aki, akkor a fennálló törvényekbe ütköző cselekményeket követett el, az nekiszaladt ennek a közbiztonsági falnak, és amikor -külső segítséggel - hatalomra került, csak gyalázni tudta, tudja a tustületet.

A csendőrségről beszélve szót kell ejteni a sok kifogást kiváltó magatartásról, mely alá:

- a fellépéskor tanúsított beszédmódor, viselkedés,
- a kéynyszerítő eszközök alkalmazása,
- a fegyverhasználat,
- a kikérdezések mikéntje tartozik.

A csendőrök magatartásának megítélését tárgyalandó, legezőszo-
szór szeretném az olvasó /a hallgató/ figyelmét felhívni arra, hogy gondolkozzon el ezen: bármely közbiztonsági szolgálatot teljesítő testület tagja fellépése alkalmával általában nem csillagkeresztes hölgyekkel, nem gáncs nélküli lovakokkal kerül szembe. Bizonyára mindenki ismeri ezt a nótát: "En vagyok a, én vagyok a kunsági fi, nekem nem parancsol senki, sem a Jászság, sem a Kunság, sem a karcagi bíróság." Azok, akik az íróasztalnál ülve pergetik végig elméletben az eseményeket, vegyék figyelembe, hogy a csendőröknek legtöbbször ilyen beállítottságú emberekkel szemben kellett fellépniük, súlyosbitva a helyzetet azzal, hogy ráadásul még valami törvénytörő dolgot is elkövettek. A fellépéskor mindenkor meghatározó volt, hogy hol, milyen körülmények között, mikor, kikkel szemben jártak el.

A csendőrök magatartásának mikéntjét a csendőr tizparancsolat 8./ pontja határozza meg: "Mögötted a törvény, előtted is az legyen." Közérthetően egy törvénytörést nem szabad meg nem engedett módon megszüntetni.

Vizsgálat minden közbiztonsági szervezet tagját, olyan felszereléssel látják el /gumibot, spray, bilincs, fegyver, rádió, stb./ amelyeket egy mindennapi polgár látogatása alkalmával nem igen hurcol magával. Nem véletlen ez a felszereltség. Nem azért aggatják ezeket a tárgyakat a szervezet tagjaira, hogy nehezebben mozogjanak, hanem azért, hogy ha erre szükség adódik, és másként a rendet helyreállítani nem lehet, ezek segítségével próbálják meg helyes mederbe terelni a dolgokat.

Arra alaposan megtanították a csendőröket, és a megtanultakat még alaposabban bagyakoroltatták, hogy a törvénytörő magatartás megszüntetésénél föltétlenül érvényesüljön a fokozatosság elve:

- szóval valaminek abbahagyására felszólítani valakit;
- kéz-rátétellel megakadályozni valaminek a folytatását;
- végül, ha súlyos az eset, az elkövetőnél fegyver van, a felszólításnak nem engedelmeskedik, akkor fegyverrel kell kikényszeríteni a bűncselekmény abbahagyását.

/A fokozatosság elvét követi az a mama, aki gyermekét el akarja húzni a kirakat elől. Előbb szól, majd kéri, később figyelmezteti a gyereket, majd kezénél fogva elhúzza, s ha gyermeke nem nagy keível indul, vagy netáib még ellen is áll, akkor még a gyerek fenekére is rácsap./

Az eljárás zárólve, mely még a fokozatosság elvénel is fontosabb volt: az eljárás a feltétlen szükségesség határáit át nem léphette. Az eljárások mikéntjére a Szut. részletes és pontos utasításokat tartalmazott, melyeknek szószerinti tudása, reflexszerű végrehajtása elengedhetetlen alapkövetelmény volt a csendőrségnél. Még a tiszték esetében is.

Az órszón az előfordult fellépéseket mindig megbeszélték, - az oktatások alkalmával pedig alaposabban kiemezték. A komolyabb eseteket kivizsgálás követte. /szakasz, - szárnyak./ A fegyverhasználatot a kerület ügyésze vizsgálta ki.

A fellépések esetében meghatározó volt a határozottság, a biztosság, az erély, a fellépő járőr által elfoglalt helyzet. Itt jelentős szerephez jutott a járőrtárs. Neki úgy kellett elhelyezkednie, hogy a két csendőr közté kerüljön az, aki ellen fellépnek. Ez a helyzet is sokat segített abban, hogy csak a feltétlenül szükséges eljárást kelljen alkalmazni. A törvénysértéseknél mindig két fél áll egymással szemben: az elkövető, a tettes, és a sértett. Ebből nagától írtatódően következik, hogy ugyazt a cselekményt két, homlokegyenest ellentétes oldalról szemlélnék. Ez a negyedik kettősség, mely kíséri a közbiztonsági csendőrszolgálatot. A megtamadott, a sértett, határozott, erőteljes fellépést, még a durvaságot is megfelelőnek fogja tartani. Am az elkövető, a tettes, a támadó még a simogatást is durva, megengedhetetlen, önkényes, személyes szabadságát sértő brutalitásnak fogja mondani. A csendőröknek egyetlen lehetőségük az volt, hogy ragaszkodjanak a Szut. előírásaihoz, amibe n a sok gyakorlati eredményeként biztosak is voltak. De biztosak lehettek abban is, hogy ha az előirt magatartás szerint járnak el, nem lehet fellépésüknek hátrányos következménye. A gyanúsítottak kikérdezése alkalmával tanúsított viselkedést, különösen az illegális szervezkedésben résztvevőkkel szembeni magatartást, melyet nyomozók végeztek, szintén sok bírálat érte. Az emberekről kétféleképpen lehet vélekedni. Az egyik vélemény szerint: "minden ember becsületes, míg be nem bizonyítja az ellenkezőjét." A másik szerint: "minden ember gazember, míg be nem bizonyítja az ellenkezőjét."

Az akkori bírói eljárásoknál az első megfogalmazás volt érvényben. A bűncselekmény elkövetését, a nyomozás során tárgyi bizonyítványokkal, tanúkkal kellett alátámasztani. A gyanúsított beismerése nem volt elengedő. Ez a gyakorlat csak a '45 utáni években vált általánosan elfogadottá. /Lex Visinszkij/

A közbűncselekményeknél ez az elvárás, ha nem könnyen, de a gyanúsított közreműködése nélkül is megvalósítható volt. - Másként alakultak a körülmények az illegalitásban működő - oda kényszerített - politikai pártok törvénybe ütköző szervezkedése és egyéb törvénysértő tevékenységeinek nyomozása során. Ezekben az ügyekben folytatott nyomozást szinte teljesen megbéníthatta a gyanúsítottak közreműködésének elmaradása. A gyanúsítottnak joga volt tagadni, hazudni, hallgatni. Márpedig egy szervezkedés felgöngyölítésénél szükséges a láncszemek összekapcsolása, mely nagy részt csak a szervezkedésben résztvevők valóságot tartalmazó vallomásárévén váltható valóra. Hiszen a bűncselekmény lényegét tekintve szóban követődik el. /Pl. a mai időkben a kábítószer csempészet- kereskedelem útvonalának felderítése, szervezett bűnözés stb. stb./ A lehetséges felderítési módok:

megfigyelés, /ehhez hosszú időre, sok képzett nyomozóra van szükség/

beérített ügynökök beszerzése, /ehhez pénz, rengeteg pénz szükségeltetik

a vallomás kikényszerítése.

Sajnos a csendőrségnek akkor nem állott rendelkezésére sem sok ember, sem pénz, sem idő, ahhoz, hogy egy külföldről irányított, vezetett, szervezett összeesküvés más ország területén levő központjához hozzá tudjon férni. Így nem maradt más lehetősége, vagy a nyomozás leállítás, és hagyni hogy következzen az, amire a szervezkedők tevékenysége irányul, vagy a fizikai kényszerítés lehetősége.

/A csendőrség technikai színvonala akkor nem volt olyan magas, mint most az FBI-é, vagy a CIA-é. Nem volt hazugságvizsgáló készülék, akaratot megbénító injekció, stb./ Azonban ezekben az esetekben is fennállott az a követelmény, hogy az eljárás a föltétlen szükségesség határát át nem léphette.

Aki belátta, hogy megbukott és vallott, az elkerülte a bántalmazást. Itt állunk szemben az ötödik kettősséggel, mely tulajdonképpen kettős kettősség, mert nem csak a kikérdezésre áll fenn a két malonkó közötti örlődés, hanem a kikérdezettre is. De itt jelentkezik az az első eset, amikor fel kell tenni a kérdést: "Mit kellett volna tenni?" /Ez a kérdés is vonatkoztatható éppúgy a kikérdezettre, mint a kikérdezőre./

Kísérleljük meg részleteire, tényeire bontani s helyzetet, hogy a valósághoz közelebb eső képet kapjunk, és ne ideológiai nézetektől vezérelve mondjunk ítéletet, mint ahogyan ez idáig történt.

Az ország helyzete: két ellentétes szándékú nagyhatalom közé ekelődve sorrodott az eseményekkel. A nyugati hatalomról csak sejthette, hogy milyen szándékok vezérik. /Távollról sem volt csúbos az elkövetkezendő jövő./ A keleti hatalom célját az illegálisan előállított röplapok, rádió pontosan megfogalmazták. A kivitelezés mikéntjéről az 1919-es évek beszéltek. Az 1921. évi III. tc. a kommunista pártot betiltotta, szervezkedését bűncselekménynek, hivatalból üldözendő bűncselekménynek határozta meg.

Ezekben a vihásgos években, melyeknek eseménye semmiféle jót nem tartogatott az ország számára - sem az akkori jelenben, sem az elkövetkezendő jövőben - a vezetés minden szándéka csak arra irányult, hogy a vészterhes évek minnél kevesebb pusztítást végezzenek mind emberben, mind gazdaságban. Sajnos ez a remény távollról sem vált, válhatott valóra, mert rajtunk kívül senki más nem akarta, sem nyugatról, sem keletről, sem jobbról, sem balról. Egymást felülmúlva rombolták országunkat: az amerikaiak, - kikre egyetlen puskalövést sem adott le a magyarok közül senki - terror bombázóikkal lerombolva városainkat, megölve polgári lakosságunk jó részét, szép példát mutatva ezzel a "humánus hadviselés" terén a későbbi időben itt verekedő németeknek és keleti ellenfeleinknek. Jogosnak vélhető hát, hogy az ország vezetése törvénnyel tiltott minden olyan cselekedetet, szándékot, kísérletet, mely arra irányult, hogy ebben a rombolásban az állam polgárainak szervezett csoportjai szabotázsakkal és egyéb bomlasztásra irányuló cselekedeteikkel részt vállaljanak.

A törvény által tiltott szervezkedésben résztvevő helyzete:

A kikérdezendő a bűncselekmény elkövetésének súlyos gyanúja terhelte: vagy büntetendő cselekmény elkövetésekor tettenérték, vagy már terhelő vallomást tettek személyével kapcsolatosan. Tudomása volt arról, hogy a szervezkedés, melyben résztvesz, a cselekedet amit megvalósított az törvénybe ütközik, bűnvádi felelősségre vonás lesz a következménye. Elismerésre méltó viszont bátor kiállása politikai nézete mellett. Tudta, hogy az ország /esetleg hazája?/ ellenségeinek nyújt segítséget szervezkedésével, a háború idején végrehajtott cselekedetével pedig az ország pusztításához, polgártársainak elpusztításához járul hozzá./ Arról viszont kevésbé lehetett elképzelése, hogy közreműködésével azt az 50 évet aláozza meg, amelyről ma az általános vélemény olyan, amilyen./

Az ellenség oldalán állt. Meggyőződése volt, hogy az akkori helyzetben, csak forradalommal lehet változtatni. Forradalmat akart. Tudta, mert közölték vele, őszinte vallomást várnak tőle, és az őszinte vallomása enyhítő körülményt jelent számára. Arra is figyelmeztették, hogy ellenállása kellemtelen körülményt, fizikai kényszerítést fog eredményezni. Nem volt védtelen. Vallomása, tényeket feltáró vallomása minden kényszerítéstől megvéde volna. És nem is egy kihallgatott élt is ezzel a lehetőséggel. /Egyébként a nyomozás nem volna előre haladni a felgöngyölítésben./
Viszont ott volt a kettősség: ha beszél a társai árulónak fogják tartani.

A kikérdező csendőr helyzete: Esküvel fogadta: "Hazánk szentesített Törvényei iránt hűséggel viseltetem." A gyanúsítottat hivatalból üldözendő bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja terhelte. Az eljárás lefolytatása szolgálati kötelessége volt. Feladatának nem teljesítése, annak a feltevésnek a látszatát keltette volna, hogy a gyanúsított eltérítette esküjének betartásától, amiért egyértelműen hadbíró-sági eljárás alá fogják vonni. /Leg is büntetik és becsületét is elveszti./ Hazájának ellenségével áll szemközt. Beosztásába helyezték. /Önként csak a csendőrséghez jelentkezett./ A kikérdezés célja nem a gyanúsított bántalmazása, hanem a szervezkedés felgöngyölítése volt. A konspiráció szabályának ismeretében tudhatta, hogy miről lehet, és miről nem; tudomása a gyanúsítottnak. Nem volt lényeges, hogy mindenáron vallomást csikarjanak ki a kikérdeztetből, mert a hamis beismerés félrevezethette volna a nyomozást, és a szervezkedés esetleg egy fővel kevesebb létszámmal, de zavartalanul folytatható volna tovább.

Nagy általánosságban ezek az összetevő indítékok játszanak szerepet ma is a politikai ügyek nyomozása során. Az is nyilvánvaló, hogy mindig két oldalról nézve az esetet, - mert mindig két oldalról fogják nézni - mindig kétféleképpen fogják minősíteni.

/Talán ad valami segítséget az elfogulatlanabb minősítés kialakításához, ha idézek Farkas Vladimir "Nincs mentség" című könyvéből, azért, hogy legyen összehasonlításra lehetőségünk. Az idézett könyv 189. oldalán ezt olvashatjuk: "Az első kérdésemre nem is Péter Gábor válaszolt, hanem a jelenlévő jogászok egyike: "Csresznyés Sándor nem nehéz eset - mondta - de nehogy azt gondolja, hogy előnyt jelent számára az, hogy korábban már ismertétek egymást. Ezért kenjél le neki két pofont." /A csendőrségnél nem ilyen instrukcióval indították el a kikérdezőket, hanem a konspirációs szabályok ismeretével./

Végeredményben az ilyen esetekben sem más a helyzet, mint a harctéren, hol a két szembenálló fél katonái között csak úgy oldódhat meg a helyzet, hogy vagy megsemmisül az egyik, vagy megadja magát.

A fentiekben elgondolkozva döntse hát el mindenki, hogy ott, akkor, abban a helyzetben mi lett volna a helyes cselekedet, mely mind a két fél számára elfogadható eredményt jelenthetett volna.

A sokszínű lehetőségek közül egy dolog volt várható, az, hogy a csendőr bármiképp cselekedett is, vagy cselekedett volna, vagy előbb, vagy utóbb testületével együtt a felelősségre vonást el nem kerülheti, mert ők csak parányi játékszerek voltak a hatalomra kíváncsi politikák nem éppen tiszta területén.

El is kezdődött a kérdőre vonás 1945 márciusában - még be sem fejeződött a háború - az utolsó febrecei pártközi konferencián. A 2./ pont csendőrség megszüntetése volt. Vélemények a konferenciáról: /Pesti Hírlap 1933. okt. 13. hétfő 11. oldal/

Dálnoki Miklós Béla: "Tudom, uraim, hogy a nép sohasem szeretne, hogy rossz tanács hozzá, de gondolunk arra is, hogy ezt az intézményt is demokratikussá lehet tenni"...

Balogh István: "Ezek is emberek, akiket rossz célra használtak fel."

Veres Péter: "A reakciós Magyarországon nem volt gyűlöletesebb intézmény a csendőrségnél. Pribékjeiket a parasztság soraiból válogatták össze, és alkalmassá tették őket arra, hogy ha a parancs elhangzott, akkor még az anyjukat, apjukat is agyonverjék."... De erre egyetlen konkrét példát nem hozott fel "Péter bátyámnak"."/

Marosán György: "Gyűlölt intézmény a csendőrség, gyűlöletes minden tagja! Vigyázzon a kormány, nehogy ezt a kérést az utcán intézzék el! Szét kell verni az egész bandát!"

Tildy Zoltán: "Itt a reakciós magyar uralkodó osztály gyűlölt intézményének megszüntetéséről van szó!"

Hát ezek a megszüntetésnek a hangjai. Mit is lehetne mondani. Tényleg ilyen volt a testületünk? Mi egyebet sem hallottunk '45 előtt, mint azt: "derék csendőrségünk". Vagy gondoljunk a fentiek olvasata után egy idevágó közmondásra? "Ki mint él, úgy itél, s ki mint gondolkodik, úgy feltételez." Medegy ma már.

De egy embernek a hallgatását nem lehet szó nélkül hagyni. Faragó János, aki 1942. nov.-tól elvileg a megszünés napjáig a csendőrségnek felügyelőjének a parancsnoki tisztét töltötte be, és most, mint közlelési miniszter, a kormány képviselőjeként vett részt a konferencián. Pedig a csendőrségnél betöltött helyzeténél fogva elsőként őt kellett volna, hogy terhelje a felelősség a történelemért. Ő tiltakozhatott volna a csendőrségre rótt feladatok ellen. Nem tette, és kijött az a parancs, amelyért oly sok alárendelt csendőr, oly nagy árat fizetett. Am nem hosszú idő után, az alkori időknek szokásaként, ezt a "csaszuskát" ismételtette az ország lakossága: nincsen kenyér, nincsen tej, csendőr a miniszter."

A testületet ért vádak közül a legsúlyosabbak: a durva magatartás, a kikérdezettek bántalmazása, a deportálásban való részvétel.

Mielőtt a csendőrség viszonyításában a vádak vizsgálatához kezdenék, szükségesnek tartom, hogy foglalkozzak a közbiztonsági szolgálattal. Miként az írásom elején már ismertté vált, az értelmező kézisztár ekként határozza meg ezt: "a közbiztonság az élet- és vagyonbiztonságnak a közállapottól függő megvalósulása."

A közállapotokat a közösség tagjainak magatartása, azaz a pillanatnyilag érvényben lévő erkölcsi, világi törvények betartása határozzák meg. Ha a közösség tagjai az akkor érvényben lévő törvényeket saját felfogásukból eredően betartanak, akkor nem lenne szükség közbiztonsági testületekre, ezek szolgálatára.

A törvényeket a kialakult emberi közösségek vezetősége hozza meg. Minden emberi közösségre jellemző viszont az, hogy az egyéni- a csoport- és az államérdekek csak ritkán esetekben felelnek meg teljesen egymásnak.

/Ezeknek az érdekellentéteknek az ütközése alakította, és alakítja ma is a történelmi politikai folyamatának változásait./

A közbiztonsági testületeknek nincs joguk, de illetékességük sincs ahhoz, hogy a törvények helyes vagy helytelen voltát bírálata tárgyává tegyék. A közbiztonsági testületek feladata, tagjainak esküvel fogadott kötelezettsége a törvények betartatása. Ennek ellenkezőjét elvárni tőlük, arra biztatni őket, annyit jelent, mint becstelenségre, árulásra biztatni őket azokkal szemben, akiknek védelmezésére vállalkoztak. Végeredményben az egyedi- a csoport- és az állanérdekek konfrontációja leszükül a törvényeknek ellenszegülő polgárok és a közbiztonsági biztonsága felett őrsködő testületek tagjainak személyes küzdelmére, harcára.

Az esetenként felmerülő törvénytöréseket a közbiztonsági testület miként, milyen módon szorítja vissza a törvényes keretek közé, az lényegesen függ a törvénytörők magatartásától, elállásuk nagyságától, erejétől.

A csendőrség tagjainak eljárását, mint azt már az előzőekben elmondtam, a föltétlen szükségesség és fokozatosság elve határozta meg. A fellépés végrehajtásának minősítése viszont mindig a szembenálló fél, a törvénytörő elfoglaltságának függvénye lesz, ki talán ezzel, a saját nem éppen dicséretre méltó cselekedetéről szeretné más irányba terelni a figyelmet.

Durva hangnem, az eljáráskor tanúsított magatartás: egy határozott, kevény fellépést ki, mikor, hogyan értékel az függ:

- a véleményt kialakító felfogásától,
- a környezetében elfogadott hangnemtől, viselkedési módtól.

A "katonás hangnemm" a polgárok sohasem értettek egyet, még katonaköteles korukban sem. A keménység, a durvaság, általánosságban minden magatartás lényeges függvénye e körülményeknek, és ritka esetben fog azonos vélemény kialakulni róla, mivel két ellentéte szemlélet a szülőanyja.

Bántalmazás: Előfordult, mint ahogyan ez más, hasonlóan közbiztonsági szolgálatot teljesítő szervezeteknél is előfordulhatott.

A bántalmazás tényét, mint a csendőrök által foganatosított eljárásoknak általános jellemzőjét, csak akkor lehetne elfogadni, és tudomásul venni, ha a vádolónak nemcsak a kijelentése, hanem pontos adatok is bizonyítanak azt. Ha rendelkezésre állnának olyan hiteles adatok, melyek százalékarányban mutatnák meg, hogy a 64 lnyvi működési idő alatt hány eljárásnál fordult az elő és hányánál nem. Ilyen adattal viszont még nem állt elő senki, csak nagyhangú általános kijelentések hangzottak el.

Mindenki nyilván elkötelezettségének, beállítottóságának megfelelően foglal állást ebben a kérdésben, és köztudatban a politikai hatalom kivánságának megfelelő vélemény lesz az uralkodó. Hogy teret karnak a vélemények kialakításánál az irodalmi művek, a sajtó és a film által a nagyközönség elé tűrt történetek, melyek közül sajnos nem is egy csak az írói kérelet szüleménye. Jellemző példa erre Rideg Sándor: "Czibulka őrmester" című novellája, melyhez egy emlékem kapcsolódik. A bányában már volt lehetőségünk arra, hogy olvasnivalót kapjunk. Természetesen irányított elgondolással válogatták ki a közreadott könyveket. Így került be Rideg Sándor: "Czibulka őrmester" című novellája a táborba. Rövid tartalma a következő: A tószegi őrs kiválósága Czibulka csendőrőrmester szolgálati ténykedése abból állt, hogy a falú felvége felé menet az utca jobb oldalán lakó legényeket pofozta sorba, visszafelé jövet a bal oldalon lakók pofozása következett. Egészen addig,

mig '44 kora őszén egy Pestről kitelepült ifjú, - kit szintén kezelésbe kívánt venni az Örmester - rendszeren el nem intézte a csendőrozmester szénáját.

Na, lett is ebből olyan vita a barakk lakói között, hogy nos-csak! Pro és kontra. Értelmetlennek tartva a vitatkozást, én nem avatkoztam bele. Két nap múlva mégis enyem hivatott ki a politikai tiszat az Örságra. Belépésem után megkérdezte: Na mi újság a barakkban? Semmi különös, feletem. Na, na azért akad egy kis csendőrvita is. Nemde? Na ezt tudja a hadnagy úr, akkor azt is tudhatja, hogy én nem vettem részt a vitatkozásban. Jó, jó, de hát neked is van valami véleményed a dologról. Igaz-e, vagy nem, amit irtak? En nem voltam ott, így nem tudhatom hogy mi történt. Igaz, vagy nem? Kérdezte kiabálva. Hát, ha az író le merte írni, akkor biztosan így történhetett. Csak egy dolog nem lehet igaz. Na mi? Az, hogy Tószegen csendőrors lett volna. Hát ezt te honnan tudod? Onnan, feletem, mert a szolnoki szárnyal szolgáltam, és Tószeg a Tisza túlsó oldalán feküdt, alig pár kilométerre Szolnoktól, így a szárnyhoz tartozott. Rám nézett és csak ennyit mondott: Na takarodjon!

Mindent azért mondtam el, hogy példával mutassam be milyen könnyen lehet befolyásolni, és a kívánt irányba hajlítani a közvéleményt.

E vádak problématikájához erősen hozzátartozik az, hogy durvaságról, bántalmazásról általában azok beszélnek, akik e tárgykörrel elméletileg foglalkoznak, és még nem próbáltak meg egy libacsapatot sem keresztül hajtani egy salakos futballpályán, mikor ott van mellette a libalegelő. Vagy azok, akiknek szent meggyőződésük hogy az egyetemi hallgatókat, egy-két féldecivel megerősített jól sikerült sörözés után, az intellektuális magatartásról szóló egyetemi értekezéssel rá tudják bírni arra, hogy az angolkisasszonyok zárdanövédekéhez hasonlóan, párben, kézenfogva, lehajtott fejjel, szerényen, halkán vonuljanak be kollégiumukba. Nem is beszélve olyan széplelkekről, akik meg vannak győződve arról, hogy egy Pradi-Kispest meccs után, az ellenfélen elégtételt venni szándékozó erős ifjuncokat humanista tirádákkal rá tudják venni a toleráns emberi magatartásra.

Az állásfoglalások annyira egyéni megalapozottságúak, hogy velük vitába szállni nem lenne értelmes. De szabad legyen elmondanom azokat a szempontokat, melyeket ezen vádak viszonyításában a testületnél megismertem.

- Nem találkoztam a testületünknel olyannal, aki a bántalmazást helyeselte volna.
- Minden tudomásra jutott esetet kivizsgálás követett. /A kivizsgálások estében a csendőr mindig terheltként szerepelt./
- A fizikai kényszerítő eszközök alkalmazása csak a végső eszköz lehetett, mikor a rend helyreállítására más mód már nem adatott.
- A kényszerítés megtörténtét majdnem mindig az eljárás alá vont magatartása idézte elő.
- A föltétlenül szükségesség határát nem lépték túl.
- A fizikai kényszerítés nem volt cél. Alkalmazását nem vezette büntetési szándék, nem vezette bosszú.
- A durva magatartásra, bántalmazásra való hivatkozás nem egyszer azért történí, hogy a panaszkodó saját magatartásáról terelje el a figyelmet.

A deportálásokban való részvétel: A deportálásokkal kapcsolatosan mind hazánk, mind a csendőrség vonatkozásában csak a terhelő tények kerültek előtérbe, azokat ismételtetik, a mellettük szólókat nem. Szükségesnek látszik, hogy mindenki által ismert, de valamilyen oknál fogva elfelejtett?/, elhallgatott?/ eseményekről is essék szó.

Hazánk magatartásának megítélésénél figyelmen kívül hagyják:

- Minden történetes háborús viszonyok közepette játszódott le. Háborúban minden állam esetében megvalósult az a gyakorlat, hogy az állam területén élő, de az ellenséges néphez tartozó, vagy az ellenséget segítő, támogató állampolgárokat összegyűjtötték, internálták. /Csak néhány példát erre: Az I. világháború idején a franciák az osztrák-magyar monarchiához tartozó, de Franciaországban maradt embereket; a II. világháborúban az USA-ban és Kanadában az ott élő amerikai, kanadai állampolgár japánokat; a II. világháború után az angolok a német táborokból akkor szabadult, és Palesztinában letelepedni szándékozó zsidókat internálták./
- A deportáltak kétségkívül viszontagságos sorsáról gyakran hallani, de még nem hallottam arról, hogy a deportálásra kerülők azt hangoztatták volna, ők mennyire igyekeztek szívvel-lélekkel azon fáradozni, országunk ne kerüljön a SU. uralma alá. Sőt minient elkövettek ennek érdekében. Azaz az ellenséget segítették, annak pártján állva ellenséges magatartást tanúsítottak.
- Az ország vezetése a németországi munkára való alkalmazás céljából gyűjtötte össze a deportáltakat. /A németek ilyen kéréssel fordultak a vezetés felé./ Kétségkívül voltak csoportok, ahol ez meg is valósult. /Pl. Ember Mária: "Hajtkanyar" című regénye./
- Az ország vezetése nem tudott, nem tudhatott akkor, /a deportálás idejében/ a németek igazi céljáról. /Még a német nép sem. A Demant: "A történelem nagy perei" című műve 225. oldal. Auschwitzról az első hiteles tájékoztatót a világ 1944. aug.-ában kapta./
- Hazánk fülérajzi helyzete olyan, hogy mindkét háborúskodó hadsereg útjába esett. Érthető hát, hogy a háború idején a közvetlenül fenyegető hatalom nyomása alatt volt kénytelen eljárni, ha nem akarta magát feláldozni időnek előtte, az állampolgárai kis részét képező az ellenséget pártoló csoport érdekében. /Ismert milyen könnyen rohant le hazánktól erősebb népeket Németország./
- Ameddig fennállt az ország önállósága, szinre, fajra, nemre, vallásra való tekintet nélkül keresztül engedte a Lengyelországból menekülőket az ország akkori vezetése, /és nem egy ember, mint az a köztudatban elterjedt./
- Hazánk nemcsak az "utolsó csatlós" volt, hanem az utolsó ország is, ahol sikerült a legvégső időkig elhalasztani a deportálás végrehajtását.
- De az első és egyetlen európai állam, mely leállította a deportálásokat.

*Vitéz Komponday Pál
m. k. és f. k. vez.*